

ÖĞRETMENLERİN MOBBİNG ALGILARININ İNCELENMESİ

EXAMINATION OF TEACHERS' MOBBING PERCEPTIONS

Özgür BÖNCEOĞLU

ozgurbonceoglu@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1811-8213>

Fehmi ÇERÇİ

enderyusuf.4@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4135-8100>

Hakkan KÖMÜRÇÜ

hakkankomurcu@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2956-4208>

Mehmet KURTULAN

mhmtkrtn@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7495-1704>

Niyazi SERT

nyzsrt@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7901-6288>

Neşet BULUT

nesetbulut33@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2085-4225>

ÖZET

Yapılan çalışmada öğretmenlerin mobbing algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2022-2023 eğitim öğretim yılında kamu okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise öğretmenler arasından “Basit Seçkisiz Örnekleme” yöntemi ile belirlenen 295 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Mobbing (Psikolojik Şiddet) Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada toplanan verilerin, normal dağılım şartını yerine getirmesinden dolayı betimsel istatistiki yöntemlerle birlikte Bağımsız Örneklem t-Testi ve ANOVA analizi gibi parametrik testler kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin mobbing algılarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada öğretmenlerin mobbing algılarının cinsiyete göre istatistiki açıdan kadın öğretmenler lehine, eğitim durumuna göre lisansüstü eğitim mezunu öğretmenler lehine, medeni duruma görevli öğretmenler lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu sonuçlara ek olarak araştırmada mesleki kıdeme göre öğretmenlerin mobbing algılarının anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Mobbing, Algı.

ABSTRACT

In this study, it was aimed to determine teachers' mobbing perceptions. Survey model, one of the quantitative research methods, was used in the research. The universe of the research consists of teachers working in public schools in the 2022-2023 academic year. The research sample consists of 295 teachers determined by the "Simple Random Sampling" method among the teachers. "Mobbing (Psychological Violence) Scale" was used as a data collection tool in the study. Since the data collected in the study met the normal distribution condition, they were analyzed using parametric tests such as Independent Samples t-Test and ANOVA analysis together with descriptive statistical

methods. In the study, it was determined that teachers' mobbing perceptions were moderate. In addition, it was determined in the study that teachers' mobbing perceptions showed a statistically significant difference in favor of female teachers according to gender, in favor of postgraduate teachers according to educational status, and in favor of teachers in charge of marital status. In addition to these results, it was determined in the study that teachers' mobbing perceptions differed significantly according to professional seniority.

Keywords: Teacher, Mobbing, Perception.

1. GİRİŞ

Mobbing davranışının ortaya çıkması için gerekli etkenler, bireyin yönelimli olması, uzun süreli olması, örgütlü ve yıkıcı bir yapıya sahip olmasıdır (Leymann, 1990; akt. Kayıkçı, 2022). Buna göre mobbing uygulanan kişiye bir şey yaptırılmaya ya da yaptırılmamaya çalışılırken gözle görülür fiziksel bir şiddet yerine bireyi hayatından bezdiren psikolojik bir şiddet söz konusudur. Mobbing durumu bireye karşı sistematik bir şekilde uygulanınca birey içinde bulunduğu ortamdan daha az zevk alır hale gelecek hatta kaçmak isteyecektir ve bireyin giderek kendine olan güveni sarsılacaktır (Altuntaş, 2010).

Mobbing, ilk olarak biyologlar tarafından kuş yuvalarını korumak için saldırganların etrafında organize taciz uçuşları yapmak için kullanıldı. 1960'larda hayvan davranışlarını inceleyen Avusturyalı bilim adamı Konrad Lorenz, bu kavramı, küçük bir hayvan grubundan daha güçlü olan tek bir hayvan üzerinde toplu baskı uygulayarak güçlü hayvanları dışlama eylemine uygulamıştır (Leymann, 1996). Zamanla bu kavram koruyucu bir araç olmaktan çıktı ve birliktelik, tecrit, baskı ve zorbalık gibi uygulamalar yoluyla yıldırma ve can sıkıntısı mekanizmaları için operasyonel bir zemin haline geldi. 1980'lerin başlarında Alman endüstri psikoloğu Heinz Leymann bu terimi işyeri zorbalığını tanımlamak için kullandı (Çukur, 2016).

Vandekerckhove ve Commers (2003) mobbingi, işyerinde görülen bir olgu olarak açıklanabilecek karmaşık davranışlarla karakterize edilen bireyler üzerinde zararlı davranışlar ve baskılar olarak tanımlamaktadır. Mobbingden yararlananlara mobber, mobbinge uğrayanlara kurban, mağdur veya hedef kişi denir. Mobbing tanımından hareketle, davranışın mobbing olarak gösterilebilmesi için şu koşulların oluşması gerekmektedir:

- İş yerinde/kurumda bulunma,
- Güç peşinde koşan gruplar ve düşmanlar olarak tanımlanan hedef veya mağdurların varlığı,
- Uzun süreli ve sistemli olma,
- Kötü niyetli zararlı davranış veya baskıların olması,
- Şiddetin duygusal olması.

Branch ve diğerlerinin (2013) de belirttiği gibi tüm bu kriterlere rağmen mobbing ile ilgili araştırmacılar, çalışanlar ve en önemlisi de kurbanlar açısından belirli davranışların mobbing davranışı olduğu şeklinde bir tanımlamaya gitmek zordur. Tehrani'nin (2003) de belirttiği gibi, bir olayın mobbing olup olmadığına karar vermek bazı durumlarda çok kolay ve açıkken, bazı durumlarda içinden çıkılmayacak kadar zordur. Örneğin Richards ve Freeman (2012), mobbingde kurban ile zorba arasındaki ilişkide negatiflik ve stres olduğu kadar bazen sabah karşılaşınca selam vermeme gibi basit, küçük gibi görünen olayların da saldırgan davranış olarak nitelendirilebileceğini belirtmişlerdir. Mobbingin iki türünden bahsedilmektedir ki *birincisi*, birtakım yöntemlerle fiziksel saldırıları içeren kısımdır ve *ikinci* kısım ise psikolojik saldırıları içerir. Psikolojik saldırıların içeriğinde gizliden veya hemen göze çarpmayan, kurbanın duygusal ve zihinsel olarak zarar görmesini amaçlayan davranışlar bulunur. Bir başka bakış açısıyla mobbingin iki türü vardır:

Bunlardan ilki işyerinde uygulanan psikolojik terör diye nitelendirilirken, diğeri işyerinde yapılan işkence ve eziyetleri kapsamaktadır (Leymann, 1990).

Zorlayıcı mobbing en sık rastlanılan ve en çok rapor edilen mobbing türüdür (Hoel vd., 2001; Lutgen-Sandvik vd., 2009). Mobbing vakalarında başlangıç genellikle bir çatışma durumuyla ortaya çıkmaktadır fakat gerçekte neyin başlattığını kestirmeye de tam olarak imkân yoktur, fakat bu süreç çok kısa sürer ve kurbanın iş arkadaşları veya yöneticileri tarafından etiketlenmesine kadar devam eder (Leymann, 1990).

Uygulayan ve mağdur olan açısından örgütsel kademedeki mobbingin çeşitli yönleri mevcuttur. Geniş açıdan bakıldığında mobbing, örgütün her kademesinde ortaya çıkabilecek bir durumdur (Branch vd., 2013). Çalışmaların çoğunluğunda üstün astına yönelik (Vanderkerckhove, 2006) zorba davranışlarından bahsedilmekle birlikte, eş düzey çalışanların birbirine yönelik ve astın üstüne yönelik (Zapf vd., 2011) olumsuz tutumları da söz konusu olabilmektedir (Einarsen vd., 2011; Branch vd., 2013). Mobbing vakalarında astın üstüne yönelik (Branch vd., 2007) veya yatay yönlü (Schat vd., 2006) mobbing türlerinde biçimsel gücün ötesinde bir güç kaynağı söz konusudur ki bunlar, kişisel güçler veya biçimsel olmayan kaynaklara erişim sonucu ortaya çıkan güçlerdir (Branch vd., 2013).

1.1. Araştırmanın Amacı

Yapılan çalışmada öğretmenlerin mobbing algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Öğretmenlerin mobbing algıları ne düzeydedir?
- Öğretmenlerin mobbing algıları cinsiyete göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Öğretmenlerin mobbing algıları medeni duruma göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Öğretmenlerin mobbing algıları eğitim durumuna göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Öğretmenlerin mobbing algıları mesleki kıdeme göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

Araştırmanın üçüncü bölümü olan yöntem bölümünde araştırmada tercih edilen model, araştırmaya dâhil edilen evren ve bu evren içerisinde belirlenen örneklem, araştırmanın amaçları doğrultusunda kullanılan veri toplama araçları, süreç içerisinde araştırma verilerinin nasıl toplandığı ve analiz edildiğine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Bu modelde günümüzde ya da geçmişte var olan bir durumu anlamayı ve olduğu gibi betimlemek amaçlanır (Karasar, 2020). Ayrıca tarama modelleri sayesinde bireylerin bir durum ile ilgili sahip oldukları özellikler belirlenebilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2017). İfade edilen bağlamlarda araştırmada öğretmenlerin mobbing algıları betimlenerek, öğretmenlerin sahip oldukları mobbing algı düzeyleri ortaya çıkartılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, kamu okullarındaki öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise evrende yer alan öğretmenler arasından olasılığa dayalı örneklem türlerinden olan “Basit Seçkisiz Örneklem” yöntemi (Keser Özmantar, 2018) ile belirlenen 295 öğretmen oluşturmaktadır. Basit Seçkisiz örneklem yönteminde evrendeki tüm kişiler, araştırmaya dâhil olabilmek için eşit şansa sahiptir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet ve mesleki kıdem durumlarına ilişkin açıklayıcı bilgiler aşağıda tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Dağılımları

Cinsiyet	n	Yüzde (%)
Kadın	138	46,8
Erkek	157	53,2
Medeni Durum		
Evli	159	53,9
Bekâr	136	46,1
Eğitim Durumu		
Lisans	191	64,7
Lisansüstü	104	35,3
Mesleki Kıdem		
1-5 yıl	67	22,7
6-10 yıl	74	25,1
11-15 yıl	58	19,7
16-20 yıl	40	13,6
21 yıl ve üzeri	56	19,0
Toplam	295	100,0

Tablo 1’de öğretmenlerin %46,8’inin kadın (n=138), %53,2’sinin erkek (n=157); %53,9’unun evli (n=159), %46,1’inin bekar (n=136); %64,7’sinin lisans (n=191), %35,3’ünün lisansüstü eğitim mezunu (n=104); %22,7’sinin mesleki kıdemini 1-5 yıl (n=67), %25,1’inin 6-10 yıl arasında (n=74), %19,7’sinin 11-15 yıl arasında (n=58), %13,6’sının 16-20 yıl arasında (n=40), %19’unun ise 21 yıl ve üzeri (n=56) mesleki kıdeme sahiptir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Öğretmenlerin mobbinge ilişkin algılarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “*Mobbing (Psikolojik Şiddet) Ölçeği*” kullanılmıştır. İfade edilen veri toplama araçlarına ilişkin açıklayıcı bilgiler aşağıda verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan kişisel bilgi formunda öğretmenlerin cinsiyet ve mesleki kıdemlerini belirlemeye yarayan maddeler yer almaktadır.

Mobbing (Psikolojik Şiddet) Ölçeği: Ölçek, Ehi (2011) tarafından geliştirilmiştir. ölçek, 34 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları “Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları”,

“Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları” ve “Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları” şeklindedir. Ehi (2011) tarafından ölçeğin güvenilirlik katsayısı “,91” olarak hesaplanırken, yapılan çalışmada “,90” olarak hesaplanmıştır. Elde edilen değerlerin “,60” dan büyük olması ölçeğin “güvenilir” olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2017). Bu bağlamda ilgili ölçeğe ait verilerin güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri SPSS 25 programı aracılığıyla analize edilmiştir. Analize verilerin normalliğine bakılarak başlanmıştır. Yapılan hesaplamalar sonucunda mobbing ölçeğinin basıklık ve çarpıklık katsayısı değerlerinin “±1,5” arasında olduğu belirlenmiştir. Erişilen bu değerler araştırmada kullanılan ölçeklerin puanlarının normal dağılım gösterdiğine işaret etmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bundan dolayı araştırmada parametrik testlerle verilerin analiz edilmesine karar verilmiştir.

Verilerin analizinde, betimsel istatistiki yöntemlerden ortalama ve standart sapma hesaplamaları yapılmıştır. Ayrıca “Bağımsız Örneklem t-Testi” ve “Tek Yönlü Varyans Analizi” kullanılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Öğretmenlerin mobbing algıları ne düzeydedir?” alt problemine ait veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Mobbing Algı Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistiki Bulgular

Boyutlar	\bar{X}	S
Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları	3,19	,492
Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları	3,55	,465
Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları	3,22	,671
GENEL	3,25	,402

Tablo 2’de öğretmenlerin “Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları” boyutunda mobbing algılarının “Ara Sıra (Ort.=3,19)”, “Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları” boyutunda “Katılıyorum (Ort.=3,55)”, “Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları” boyutunda “Ara Sıra (Ort.=3,22)” düzeyinde olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmaya katılım gösteren öğretmenlerin mobbing algılarının genel ortalamasının “Ara Sıra (Ort.=3,25)” şeklinde olduğu görülmektedir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Öğretmenlerin mobbing algıları cinsiyete göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemine ait veriler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Mobbing Algılarının Cinsiyete Göre Analiz Bulguları

Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{X}	S	t	p
Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları	Kadın	138	3,31	,448	3,853	,00
	Erkek	157	3,09	,508		
Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları	Kadın	138	3,62	,398	2,349	,01
	Erkek	157	3,49	,511		
Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları	Kadın	138	3,39	,472	4,306	,00
	Erkek	157	3,07	,778		
Genel	Kadın	138	3,38	,344	5,456	,00
	Erkek	157	3,14	,417		

Tablo 3'te öğretmenlerin mobbing algılarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($t= 5,456$; $p= ,00$; $p < ,05$). Anlamlı derecede belirlenen fark, kadın öğretmenlerin lehinedir. Çünkü kadın öğretmenler okullarında erkek öğretmenlere göre mobbingi daha fazla algılamaktadırlar. Ayrıca elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin cinsiyete ilişkin mobbing algılarının benzerlik göstermediği söylenebilir.

Tablo 3'te öğretmenlerin mobbing algılarının cinsiyete göre "Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları" boyutunda anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($t= 3,853$; $p= ,00$; $p < ,05$). Anlamlı derecede "Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları" boyutunda belirlenen fark, kadın öğretmenlerin lehinedir. Çünkü kadın öğretmenler okullarında erkek öğretmenlere göre mobbingi "Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları" boyutunda daha fazla algılamaktadırlar. Ayrıca elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin cinsiyete ilişkin mobbing algılarının "Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları" boyutunda benzerlik göstermediği söylenebilir.

Tablo 3'te öğretmenlerin mobbing algılarının cinsiyete göre "Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları" boyutunda anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t=2,349$; $p= ,01$; $p < ,05$). Anlamlı derecede "Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları" boyutunda belirlenen fark, kadın öğretmenlerin lehinedir. Çünkü kadın öğretmenler okullarında erkek öğretmenlere göre mobbingi "Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları" boyutunda daha fazla algılamaktadırlar. Ayrıca elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin cinsiyete ilişkin mobbing algılarının "Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları" boyutunda benzerlik göstermediği söylenebilir.

Tablo 3'te öğretmenlerin mobbing algılarının cinsiyete göre "Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları" boyutunda anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($t= 4,306$; $p= ,00$; $p < ,05$). Anlamlı derecede "Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları" boyutunda belirlenen fark, kadın öğretmenlerin lehinedir. Çünkü kadın öğretmenler okullarında erkek öğretmenlere göre mobbingi "Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları" boyutunda daha fazla algılamaktadırlar. Ayrıca elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin cinsiyete ilişkin mobbing algılarının "Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları" boyutunda benzerlik göstermediği söylenebilir.

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

"Öğretmenlerin mobbing algıları medeni duruma göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" alt problemine ait veriler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Mobbing Algılarının Medeni Duruma Göre Analiz Bulguları

Boyutlar	Medeni Durum	n	\bar{X}	S	t	p
Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları	Evli	159	3,35	,445	6,366	,00
	Bekâr	136	3,01	,481		
Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları	Evli	159	3,62	,422	2,736	,00
	Bekâr	136	3,47	,501		
Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları	Evli	159	3,32	,479	2,618	,00
	Bekâr	136	3,13	,790		
Genel	Evli	159	3,31	,430	2,359	,01
	Bekâr	136	3,20	,361		

Tablo 4'te öğretmenlerin mobbing algılarının medeni duruma göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($t= 2,359$; $p= ,01$; $p < ,05$). Anlamlı derecede belirlenen fark, evli öğretmenlerin lehinedir. Çünkü evli öğretmenler okullarında bekâr öğretmenlere göre mobbingi daha fazla algılamaktadırlar. Ayrıca elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin medeni duruma ilişkin mobbing algılarının benzerlik göstermediği söylenebilir.

Tablo 4'te öğretmenlerin mobbing algılarının medeni duruma göre “Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları” boyutunda anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($t= 6,366$; $p= ,00$; $p < ,05$). Anlamlı derecede “Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları” boyutunda belirlenen fark, evli öğretmenlerin lehinedir. Çünkü evli öğretmenler okullarında bekâr öğretmenlere göre mobbingi “Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları” boyutunda daha fazla algılamaktadırlar. Ayrıca elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin medeni duruma ilişkin mobbing algılarının “Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları” boyutunda benzerlik göstermediği söylenebilir.

Tablo 4'te öğretmenlerin mobbing algılarının medeni duruma göre “Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları” boyutunda anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t= 2,736$; $p= ,00$; $p < ,05$). Anlamlı derecede “Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları” boyutunda belirlenen fark, evli öğretmenlerin lehinedir. Çünkü evli öğretmenler okullarında bekâr öğretmenlere göre mobbingi “Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları” boyutunda daha fazla algılamaktadırlar. Ayrıca elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin medeni duruma ilişkin mobbing algılarının “Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları” boyutunda benzerlik göstermediği söylenebilir.

Tablo 4'te öğretmenlerin mobbing algılarının medeni duruma göre “Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları” boyutunda anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($t= 2,618$; $p= ,00$; $p < ,05$). Anlamlı derecede “Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları” boyutunda belirlenen fark, evli öğretmenlerin lehinedir. Çünkü evli öğretmenler okullarında bekar öğretmenlere göre mobbingi “Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları” boyutunda daha fazla algılamaktadırlar. Ayrıca elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin medeni duruma ilişkin mobbing algılarının “Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları” boyutunda benzerlik göstermediği söylenebilir.

3.4. Dördüncü Probleme İlişkin Bulgular

“Öğretmenlerin mobbing algıları eğitim durumuna göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemine ait veriler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Mobbing Algılarının Eğitim Durumuna Göre Analiz Bulguları

Boyutlar	Eğitim Durumu	n	\bar{X}	S	t	p
Bireyin Mesleğine Dönük Saldırılar	Lisans	191	3,08	,494	-5,620	,00
	Lisansüstü	104	3,40	,416		
Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırılar	Lisans	191	3,50	,493	-2,819	,00
	Lisansüstü	104	3,65	,394		
Bireyin Şahsına Yönelik Saldırılar	Lisans	191	3,10	,752	-4,997	,00
	Lisansüstü	104	3,44	,410		
Genel	Lisans	191	3,15	,407	-7,108	,00
	Lisansüstü	104	3,45	,312		

Tablo 5’te öğretmenlerin mobbing algılarının eğitim durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($t = -7,108$; $p = ,00$; $p < ,05$). Anlamlı derecede belirlenen fark, lisansüstü eğitim mezunu öğretmenlerin lehinedir. Çünkü lisansüstü eğitim mezunu öğretmenler okullarında lisans mezunu öğretmenlere göre mobbingi daha fazla algılamaktadırlar. Ayrıca elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin eğitim durumuna ilişkin mobbing algılarının benzerlik göstermediği söylenebilir.

Tablo 5’te öğretmenlerin mobbing algılarının eğitim durumuna göre “Bireyin Mesleğine Dönük Saldırılar” boyutunda anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($t = -5,620$; $p = ,00$; $p < ,05$). Anlamlı derecede “Bireyin Mesleğine Dönük Saldırılar” boyutunda belirlenen fark, lisansüstü eğitim mezunu öğretmenlerin lehinedir. Çünkü lisansüstü eğitim mezunu öğretmenler okullarında lisans mezunu öğretmenlere göre mobbingi “Bireyin Mesleğine Dönük Saldırılar” boyutunda daha fazla algılamaktadırlar. Ayrıca elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin eğitim durumuna ilişkin mobbing algılarının “Bireyin Mesleğine Dönük Saldırılar” boyutunda benzerlik göstermediği söylenebilir.

Tablo 5’te öğretmenlerin mobbing algılarının eğitim durumuna göre “Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırılar” boyutunda anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t = -2,819$; $p = ,00$; $p < ,05$). Anlamlı derecede “Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırılar” boyutunda belirlenen fark, lisansüstü eğitim mezunu öğretmenlerin lehinedir. Çünkü lisansüstü eğitim mezunu öğretmenler okullarında lisans mezunu öğretmenlere göre mobbingi “Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırılar” boyutunda daha fazla algılamaktadırlar. Ayrıca elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin eğitim durumuna ilişkin mobbing algılarının “Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırılar” boyutunda benzerlik göstermediği söylenebilir.

Tablo 5’te öğretmenlerin mobbing algılarının eğitim durumuna göre “Bireyin Şahsına Yönelik Saldırılar” boyutunda anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($t = -4,997$; $p = ,00$; $p < ,05$). Anlamlı derecede “Bireyin Şahsına Yönelik Saldırılar” boyutunda belirlenen fark, lisansüstü eğitim mezunu öğretmenlerin lehinedir. Çünkü lisansüstü eğitim mezunu öğretmenler okullarında lisans mezunu öğretmenlere göre mobbingi “Bireyin Şahsına Yönelik Saldırılar” boyutunda daha fazla algılamaktadırlar. Ayrıca elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin eğitim durumuna ilişkin mobbing algılarının “Bireyin Şahsına Yönelik Saldırılar” boyutunda benzerlik göstermediği söylenebilir.

3.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Öğretmenlerin mobbing algıları mesleki kıdeme göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemine ait veriler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Mobbing Algılarının Mesleki Kıdeme Göre Analiz Bulguları

		Mesleki Kıdem	n	\bar{X}	S	F	p
Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları	1. 1-5		67	3,22	,532	1,038	,38
	2. 6-10		74	3,28	,437		
	3. 11-15		58	3,16	,499		
	4. 16-20		40	3,11	,532		
	5. 21 yıl ve +		56	3,16	,474		
	Toplam		295	3,19	,492		
Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları	1. 1-5		67	3,58	,424	,939	,44
	2. 6-10		74	3,57	,450		
	3. 11-15		58	3,52	,469		
	4. 16-20		40	3,44	,556		
	5. 21 yıl ve +		56	3,60	,459		
	Toplam		295	3,55	,465		
Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları	1. 1-5		67	2,75	,987	13,150	,00
	2. 6-10		74	3,38	,455		
	3. 11-15		58	3,39	,370		
	4. 16-20		40	3,16	,666		
	5. 21 yıl ve +		56	3,41	,370		
	Toplam		295	3,22	,671		
Genel	1. 1-5		67	3,09	,479	5,112	,00
	2. 6-10		74	3,36	,331		
	3. 11-15		58	3,30	,362		
	4. 16-20		40	3,18	,439		
	5. 21 yıl ve +		56	3,32	,339		
	Toplam		295	3,25	,402		

Tablo 6’da öğretmenlerin mobbinge ilişkin algılarının mesleki kıdeme göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır (F= 5,112; p= ,00; p < ,05). Elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin mesleki kıdeme ilişkin mobbing algılarının benzerlik göstermediği söylenebilir. Belirlenen anlamlı farklılığın mesleki kıdemi 1-5 yıl arası olan öğretmenler ile 6-10/11-15 ile 21 yıl ve üzeri olan öğretmenler arasında olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6’da öğretmenlerin mobbing algılarının mesleki kıdeme göre “Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları” boyutunda anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir (F = 1,038; p = ,38; p > ,05). Bu bulgulara göre öğretmenlerin mobbing ölçeğinin “Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları” boyutundaki algılarının mesleki kıdem yönünden birbirine benzediği söylenebilir.

Tablo 6’da öğretmenlerin mobbing algılarının mesleki kıdeme göre “Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları” boyutunda anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir (F = ,939; p = ,44; p > ,05). Bu bulgulara göre öğretmenlerin mobbing ölçeğinin “Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları” boyutundaki algılarının mesleki kıdem yönünden birbirine benzediği söylenebilir.

Tablo 6’da öğretmenlerin mobbing algılarının mesleki kıdeme göre “Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları” boyutunda anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır (F = 13,150; p = ,00; p < ,05). Elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin mesleki kıdeme ilişkin mobbing algılarının “Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları” boyutunda benzerlik göstermediği söylenebilir. İfade edilen boyutta

saptanan anlamlı farklılığın mesleki kıdemi 1-5 yıl arası olan öğretmenler ile 6-10/11-15/16-20 ile 21 yıl ve üzeri olan öğretmenler arasında olduğu belirlenmiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmada öğretmenlerin mobbing algılarının düzeyini, çeşitli değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterme durumunu saptamak amaçlanmıştır. Belirtilen durumlar çerçevesinde yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda alt problemlerin veriliş sırasına göre sunulmuştur.

Araştırmanın “Öğretmenlerin mobbing algıları ne düzeydedir?” problemi çerçevesinde ulaşılan sonuçlara göre öğretmenlerin mobbing algılarının “Bireyin Mesleğine Dönük Saldırıları” alt boyutunda “Ara Sıra”, “Bireyin Sosyal Hayatına Yönelik Saldırıları” alt boyutunda “Katılıyorum”, “Bireyin Şahsına Yönelik Saldırıları” alt boyutunda “Ara Sıra” düzeyinde olduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin mobbing algılarının genel ortalamasının “Ara Sıra” şeklinde olduğu görülmektedir. Elde edilen bu sonuçlar, öğretmenlerin mobbinge ilişkin algılarının yüksek olmadığını gösterdiği söylenebilir. Benzer şekilde Cemaloğlu ve Kılınç (2012), Şener (2013), Yıldırım ve Eken (2014) yaptıkları çalışmalarda öğretmenlerin mobbing algılarının yüksek olmadığını belirlemişlerdir.

Araştırmanın “Öğretmenlerin mobbing algıları cinsiyete göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” problemi çerçevesinde ulaşılan sonuçlara göre öğretmenlerin cinsiyete göre mobbing algılarının anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre her açıdan mobbingi daha fazla hissetmeleri nedeniyle cinsiyete göre belirlenen anlamlı fark, kadın öğretmenlerin lehinedir. Ayrıca elde edilen sonuçlara dayalı olarak öğretmenlerin mobbing algılarının cinsiyet açısından benzerlik göstermediği söylenebilir.

Cemaloğlu ve Ertürk (2007) tarafından yapılan araştırmada ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin maruz kaldıkları mobbing ile öğretmenlerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Gülle (2013) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin okul ortamında maruz kaldıkları yıldırma ve örgütsel bağlılık algı düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. Belirtilen amaç doğrultusunda yapılan araştırmada öğretmenlerin duygusal şiddet uygulamasına erkekler kadınlara göre daha düşük mobbinge maruz kalmakta oldukları belirlenmiştir.

Araştırmanın “Öğretmenlerin mobbing algıları mesleki kıdeme göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” problemi çerçevesinde ulaşılan sonuçlara göre öğretmenlerin mesleki kıdeme göre mobbing algılarının anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara dayalı olarak öğretmenlerin mobbing algılarının mesleki kıdem açısından benzerlik göstermediği söylenebilir. Mesleki kıdeme göre belirlenen anlamlı farklılığın mesleki kıdemi 1-5 yıl arası olan öğretmenler ile 5 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip öğretmenler arasında olduğu belirlenmiştir. Bu durum mesleki açıdan kıdemi düşük olan öğretmenlerin daha fazla mobbing algısı yaşadıklarını gösterdiği söylenebilir.

Çivilidağ ve Sargın (2011) tarafından yapılan araştırmada farklı ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerde mobbing algısının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, katılımcı öğretmenlerin mobbing algı puan ortalamalarının mesleki kıdeme göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir.

Cansever (2017) tarafından yürütülen çalışma, öğretmenlerin mobbing algıları ile örgütsel sinizm tutumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Bu çalışma, öğretmenlerin mobbing algılarının düşük olduğunu, mobbing algılarının cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir şekilde ilişkili olmamasına rağmen, hizmet süresi ile ilgili olarak anlamlı bir ilişkisinin olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın “Öğretmenlerin mobbing algıları medeni duruma göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” problemi çerçevesinde ulaşılan sonuçlara göre öğretmenlerin

medeni duruma göre mobbing algılarının anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Evli öğretmenlerin bekâr öğretmenlere göre her açıdan mobbingi daha fazla hissetmeleri nedeniyle medeni duruma göre belirlenen anlamlı fark, evli öğretmenlerin lehinedir. Ayrıca elde edilen sonuçlara dayalı olarak öğretmenlerin mobbing algılarının medeni durum açısından benzerlik göstermediği söylenebilir.

Araştırmanın “Öğretmenlerin mobbing algıları eğitim durumuna göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” problemi çerçevesinde ulaşılan sonuçlara göre öğretmenlerin eğitim durumuna göre mobbing algılarının anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Lisansüstü eğitim öğretmenlerin lisans mezunu öğretmenlere göre her açıdan mobbingi daha fazla hissetmeleri nedeniyle eğitim durumuna göre belirlenen anlamlı fark, lisansüstü eğitim mezunu öğretmenlerin lehinedir. Ayrıca elde edilen sonuçlara dayalı olarak öğretmenlerin mobbing algılarının eğitim durumu açısından benzerlik göstermediği söylenebilir.

Esemen (2015) tarafından özel ve devlet liselerinde görev yapan öğretmenlerin mobbing algılarında farklılık olup olmadığını belirlemeyi amaçlayan bir araştırma yapılmıştır. Araştırma, özel Anadolu Lisesi öğretmenlerinin mobbinge maruz kalma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ve Anadolu devlet lisesi öğretmenlerine göre zorbalığın sonuçlarını daha şiddetli hissettiklerini ortaya koymuştur. Yapılan araştırma kamu okullarında yapılmıştır. İleride yapılacak araştırmalarda Esemen (2015) tarafından yapılan araştırmada olduğu gibi özel okullarda çalışan öğretmenlerde araştırma süreçlerine dâhil edilerek, özel ve kamu okullarında çalışan öğretmenlerin mobbing algıları karşılaştırılabilir.

Araştırmada yöntem olarak tarama modeli tercih edilmiştir. İleride yapılacak olan araştırmalarda kapsamlı ve derinlemesine verilere erişmek amacıyla nitel araştırma yaklaşımları da araştırma süreçlerine dâhil edilebilir.

Araştırma öğretmenlerin mobbinge ilişkin algıları ile sınırlıdır. İleride yapılacak araştırmalarda çeşitli eğitim kademelerinde görev yapan öğretmenler araştırma süreçlerine dâhil edilerek eğitim kademelerine göre öğretmenlerin mobbing algıları karşılaştırılabilir.

Araştırma öğretmenlerin mobbinge ilişkin algıları tarama modeli desenine uygun olarak betimlenerek sunulmuştur. İleride yapılacak araştırmalarda öğretmenlerin mobbing algılarına etki eden değişkenler belirlenerek; belirlenen değişkenler ile mobbing algısı arasındaki ilişki ve etki durumu saptanabilir.

KAYNAKÇA

- Altuntaş, C. (2010). Mobbing kavramı ve örnekleri üzerine uygulamalı bir çalışma. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 18(5), 2995-3015.
- Branch, S., Ramsay, C., & Barker, M., (2007). Managers in the firing line: Contributing factors to workplace bullying by staff-an interview study. *Journal Of Management and Organization*, 13, 264-281.
- Branch, S., Ramsay, S., & Barker, M. (2013). Workplace Bullying, Mobbing and General Harassment: A Review. *International Journal of Management Reviews*, 15, 280-299.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E, Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (28. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cansever, S. (2017). *Mobbing ve örgütsel sinizm ilişkisi Gebze'deki ortaokul öğretmenleri üzerinde bir uygulama*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

- Cemaloğlu, N. ve Ertürk, A. (2007). Öğretmenlerin maruz kaldıkları mobbing (psikolojik şiddet) eylemlerinin cinsiyet yönünden incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Bahar*, 5(2), 345-362.
- Cemaloğlu, N. ve Kılınç, A. Ç. (2012). İlköğretim okulu yöneticilerinin etik liderlik davranışları ile öğretmenlerin algıladıkları örgütsel güven ve yıldırma arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 37(165), 137-151.
- Çivilidağ, A. ve Sargın, N. (2011). Farklı ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerde psikolojik taciz (mobbing): Antalya ili örneği. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 11-22.
- Çukur, C. (2016). Türk hukuku ve karşılaştırmalı hukukta işyerinde psikolojik taciz. Ankara: TBMM Araştırma Merkezi Yayınları.
- Ehi, D.Y. (2011). Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin psikolojik şiddete (Mobbing) ilişkin görüşleri (Şanlıurfa ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
- Einarsen, S., Hoel, H., Zapf, D., & Cooper, C. (2011). The concept of bullying and harassment at work: The european tradition. In: S. Einarsen, H. Hoel, D. Zapf, and C. Cooper *Bullying and Harassment in the Workplace: Developments in Theory, Research, and Practice* (3-40), Florida, Boca Raton: CRC Press.
- Esemen, D. Ö. (2015). *Anadolu liselerinde çalışan öğretmenlerin mobbing uygulamaları ile ilgili algıları (özel ve devlet okullarının karşılaştırılması)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Gülle, M. (2013). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okul ortamında maruz kaldıkları yıldırma algıları ve örgütsel bağlılık düzeylerinin incelenmesi (Hatay ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hiçkorkmaz, Ş. (2016). *Mobbing algısının örgütsel bağlılık düzeyi üzerindeki etkisi (İzmit İlçesi kamu çalışanları örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul.
- Hoel, H., Cooper, C. L., & Faragher, B. (2001). The experience of bullying in Great Britain: the impact of organizational status. *European Journal Of Work and Organizational Psychology*, 10(4), 443-465.
- Kalaycı, Ş. (2017). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Dinamik Akademi Yayınları.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi* (36. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kayıkçı, S. (2022). *Öğretmenlerinin algıladıkları mobbing düzeyleri ile yöneticilerin liderlik stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Keser Özmantar, Z. (2018). *Örnekleme yöntemleri ve örneklem süreci*. (Eds. K. Beycioğlu, N.Özer, Y.Kondakçı), Eğitim Yönetiminde Araştırma içinde (88-110). Ankara: Pegem Akademi.
- Leymann, H. (1990). Mobbing and psychological terror at workplaces. *Violence and Victims*, 5(1), 119-126.
- Leymann, H. (1996). The content and development of mobbing at work. *European Journal Of Work and Organizational Psychology*, 5(2), 165-184.
- Lutgen-Sandvik, P., Namie, G., & Namie, R. (2009). *Workplace bullying: Causes, consequences and corrections*. In: P. Lutgen-Sandvik, and B. Sypher, *Destructive Organizational*

Communication: Processes, Consequences, and Constructive Ways Of Organizing (42), New York: Routledge Press.

- Richards, H., & Freeman, S. (2012). *Bullying in the Workplace: An occupational hazard*. Leads Press.
- Schat, A., Frone, M., & Kelloway, E. (2006). *Prevalence of workplace aggression in the US Workforce: Findings from a national study*. In: E. Kelloway, J. Barling, and J. J. Hurrell, *Handbook of Workplace Violence (47-90)*, California, Thousand Oaks: Sage Publication.
- Şener, O. (2013). Genel kamu liselerinde psikolojik yıldırma ve örgütsel bağlılık ilişkisi. *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 47-64.
- Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics*. (6. edition). Pearson Education.
- Tehrani, N. (2003). Counselling and rehabilitating employees involved with bullying. In: S. Einarsen, H. Hoel, D. Zapf, & C. Cooper, *Bullying and Emotional Abuse In The Workplace: International Perspectives In Research and Practice (270-284)*, London: Taylor and Francis.
- Vandekerckhove, W., & Commers, M.S. (2003). Downward workplace mobbing: A sign of the times? *Journal of Business Ethics*, 45, 41-50.
- Vanderkerckhove, W. (2006). *Whistleblowing and organizational social responsibility: A global*. Ashgate Publishing Ltd.
- Yıldırım, F. ve Eken, M. (2014). İlkokul ve ortaokul öğretmenlerine yönelik yıldırma davranışlarının incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 13-30.
- Zapf, D., & Einarsen, S. (2011). *Individual antecedents of bullying: Victims and perpetrators*. In: S. Einarsen, H. Hoel, D. Zapf, and C. Cooper, *Bullying and Harassment in the Workplace: Developments in Theory, Research, and Practice (177-200)*, New York: CRC Press.